

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges enstemmigt med 132 stemmer.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om beskatning ved sammenslutning af aktieselskaber m. v.

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 71) findes i tidenden sp. 3742).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges enstemmigt med 133 stemmer; 2 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om udflytning af den kgl. grønlandske handel [af H. C. Toft m. fl.].

(Forslaget til folketingsbeslutning (nr. XIV) findes i tillæg A. sp. 2799, fremsættelsen i tidenden sp. 2656).

Sagen sattes til forhandling.

Ministeren for Grønland (Carl P. Jensen): I bemærkningerne til forslaget til folketingsbeslutning om udflytning af den kgl. grønlandske handel har forslagsstillerne anført, at forslaget er i overensstemmelse med resultatet af den udvalgsundersøgelse, der frem-

gik af den betænkning, som blev afgivet herom for nogle uger siden. Det turde næppe være helt klart. Det nedsatte udvalg fik den opgave at overveje mulighederne for hel eller delvis udflytning af Handelens virksomhed til Hanstholm, subsidiært andre steder uden for København, og at vurdere de fordele og ulemper, dette kunne medføre i det hele taget.

Af den betænkning, forslagsstillerne støtter sig til, vil man se, at udvalget har foretaget en indgående analyse af Handelens virksomhed for at finde frem til, hvilke nærmere krav der måtte stilles til det sted, hvortil eventuel udflytning kunne tænkes. Resultatet af denne undersøgelse fremgår af betænkningens kapitel II, III og IV. Ifølge udvalgets kommissorium skulle primært Hanstholm undersøges som udflytningssted, men også andre steder uden for København kunne komme på tale, og af praktiske grunde anmodede udvalget dels om en nærmere afgrænsning af de steder, der subsidiært kunne komme på tale, dels om en bekræftelse af, at der skulle lægges særlige egnsudviklingsmæssige hensyn til grund. Heri erklærer jeg mig enig. Da spørgsmålet i sin tid blev rejst her i folketinget, var det jo netop med henblik på udflytning til et typisk egnsudviklingsområde, og udvalgets sammensætning kan også tages som udtryk for, at disse hensyn har spillet en væsentlig rolle.

Udvalget har herefter peget på Esbjerg, Ålborg, Nørresundby og Frederikshavn som subsidiær løsninger dels ud fra egnsudviklingsmæssige hensyn, dels under hensyn til virksomhedens størrelse, og har herefter, ikke mindst af hensyn til det sidste, indhentet oplysninger hos de stedlige myndigheder i de nævnte byer om muligheden for at tilvejebringe tilstrækkelig havneplads, tilstrækkelig kaj og areal hertil. Det samlede udvalg har i øvrigt aflagt besøg i disse byer, og resultatet af udvalgets undersøgelse af mulighed for og konsekvenser af den kgl. grønlandske handels udflytning til disse byer er der redegjort for i betænkningens kapitel V.

Af redegørelsen for Handelens nuværende organisation og virksomhed fremgår det, at der til Handelen ved lov eller på anden måde er henlagt virksomheder omfattende 5 funktioner: administration, vareindkøb,

[Ministeren for Grønland.]

produktion og salgsafdeling, transport og regnskab. Af disse har navnlig administrationsafdelingen et naturligt behov for hyppige personlige kontakter med institutioner og visse handelsforbindelser, som er beliggende i København. En udflytning af administrationsafdelingen og regnskabsafdelingen, som mest hensigtsmæssigt må placeres i forbindelse med administrationsafdelingen, vil således volde større vanskeligheder end udflytning af de øvrige funktioner. Transportafdelingen er mere afhængig af gode havne- og pakhusforhold end af en bestemt geografisk beliggenhed, og ved udflytning af transportafdelingen vil det være en fordel, hvis indkøbsafdelingen og salgsafdelingen flytter med.

Konklusionen af redegørelsen for disse enkelte funktioner og deres indbyrdes sammenhæng er, at den kgl. grønlandske handels nuværende organisatoriske form og varetagelsen af de opgaver, som i dag er pålagt Handelens enkelte funktioner, ikke er nogen hindring for en udflytning fra København af hele den kgl. grønlandske handels virksomhed, ligesom en delvis udflytning uden væsentlige ulemper vil kunne praktiseres, i hvilket tilfælde en samlet udflytning af transport-, indkøbs- og salgsafdelingen bør foretrækkes. Om den kgl. grønlandske handels fremtidige virksomhed henviser betænkningen bl. a. til, at der i betænkningen fra Grønlandsudvalget af 1960 er givet udtryk for den opfattelse, at staten gennem den kgl. grønlandske handels virksomhed fortsat må være en betydende faktor inden for det grønlandske erhvervsliv, uanset at de private næringsdrivende i de senere år har gjort sig stadig stærkere gældende. Endvidere omtales i betænkningen en prognose for godsomsætningen mellem Grønland og den øvrige del af landet, hvorefter det må forventes, at godsomsætningen næsten vil fordobles i perioden 1966-1975.

Udvalget har stillet det spørgsmål, om Handelens fremtidige virksomhed kan udføres fra den nuværende plads. Svaret herpå er behæftet med adskillige usikkerhedsmomenter, men kapaciteten på Handelens nuværende plads er dog allerede nu klart utilstrækkelig, og derfor er det hensigten at søge ekspeditionskapaciteten på pladsen forøget med ca. 50 pct. Endvidere er det jo

bekendt, at den kgl. grønlandske handel har truffet en samarbejdsaftale med Københavns Frihavn, hvorfra ca. 20 pct. af lasterne til Grønland i 1965 blev afskibet. Endelig har man som et forsøg truffet aftale med et speditjonsfirma i Ålborg om udskibning af varer til Umanaq og Upernavik. Udskibningerne fra Ålborg har i 1966 udgjort knap 4.000 t, hvilket svarer til ca. 5 pct. af Handelens samlede udskibninger.

Det kan imidlertid ikke heraf udledes, at den kgl. grønlandske handels fremtidige virksomhed herefter vil kunne udføres fra den nuværende plads med den planlagte kapacitetsforøgelse, når blot en del af transportfunktionen fortsat udflyttes til andre pladser i spidsbelastningsperioden. Den kgl. grønlandske handel har således over for udvalget oplyst, at man er i gang med undersøgelse af, om det vil være hensigtsmæssigt at gå over til anvendelse af storcontainere i Grønlandstrafikken, og at de skibe, der i givet fald skal transportere sådanne containere, vil blive væsentligt større og stille andre krav til udskibningshavnen end de skibe, KGH benytter i dag.

I de tre kapitler, jeg her i korte træk har redegjort for, er der givet en indgående analyse af den kgl. grønlandske handels virksomhed med henblik på at finde ud af, hvilke krav der sammen med kravet i egnsudviklingsmæssig henseende måtte stilles til det sted, hvortil eventuel udflytning kunne tænkes. Udvalget har imidlertid på baggrund af de nævnte usikkerhedsmomenter med hensyn til udviklingen i Grønlandstrafikken ikke haft mulighed for at bedømme dimensioneringen af den kgl. grønlandske handels anlæg ved eventuel udflytning, men for at kunne give havneadministrationen i de byer, som undersøgelsen har omfattet, et indtryk af størrelsesordenen af de anlæg, den kgl. grønlandske handel eventuelt vil få brug for, har man fundet det nødvendigt som en arbejdshypotese at opstille ret præcise tekniske krav til havneanlæg, kajlængde og vanddybde.

Som det fremgår af redegørelsen for havne- og besejlingsforholdene i Hanstholm, Ålborg, Nørresundby, Frederikshavn og Esbjerg, vil det i alle disse byer være muligt at fremskaffe havne- og kajarealer nogenlunde svarende til de opstillede krav.

[Ministeren for Grønland.]

Besejlingsmæssigt må forholdene anses for at være gode i såvel Esbjerg og Frederikshavn som i Ålborg og Nørresundby. I Hanstholm har man endnu ikke det fornødne erfaringsgrundlag for en sikker bedømmelse af besejlingsforholdene, men med den valgte udformning af Hanstholm havn, der er resultatet af indgående undersøgelse, hvori erfarne lodser har deltaget, forventer man ikke at kunne gøre det muligt under alle vejrforhold at besejle havnen med skibe af den type, som den kgl. grønlandske handel forventer at skulle benytte. Her spiller det en rolle, at ventetid uden for havnen er forbundet med meromkostninger og måske tillige kan indebære risiko for forsyningsituationen i de grønlandske distrikter, der på grund af isen kun kan besejles en kort periode hver sommer. Hensynet til sikker besejling af udskibningshavnene hermede med store skibe i al slags vejr må derfor tillægges en betydelig vægt.

Også mulighederne for at skaffe den fornødne arbejdskraft i tilflytterbyen har betydning for, om den kgl. grønlandske handel efter eventuel udflytning vil kunne virke på tilfredsstillende måde. Problemerne knytter sig i denne forbindelse især til to personalegrupper, havnearbejderne og de overordnede tjenestemænd og funktionærer. Den kgl. grønlandske handel har et stærkt varierende behov for havnearbejdere ikke blot sæsonmæssigt, men også fra dag til dag. Behovet her kan erfaringsmæssigt variere fra 0 op til 110 mand. Derfor har man en betydelig økonomisk fordel af, at man med ganske kort varsel kan skaffe det fornødne antal arbejdere uden at knytte dem fast til virksomheden. Det har hidtil været muligt i København, men vil vel næppe i samme grad kunne lade sig gøre i en provinshavn. Jeg kan i denne forbindelse nævne, at den kgl. grønlandske handel har oplyst, at der i Ålborg er lige så store vanskeligheder med at fremskaffe det tredje hold havnearbejdere som ved fremskaffelse af det tolvte hold i Københavns havn.

Ønsket om ved en eventuel udflytning at beholde det mere overordnede personale med særlige erfaringer og Grønlandskendskab i virksomheden tilgodeses formentlig bedst ved flytning til en større provinsby. Især med henblik på denne personalegruppe

må der dog efter udvalgets opfattelse foretages en undersøgelse af mulighederne for at fastholde medarbejdere ved en udflytning, før udflytningstakten kan fastlægges.

De finansielle konsekvenser af eventuel udflytning kan som omtalt i afsnit C, kap. V, ikke bedømmes med større sikkerhed. Der er peget på, at investeringsudgiften i forbindelse med at tilvejebringe havneanlæg og bygninger med en kapacitet blot som den nuværende i en af de undersøgte provinshavne anslås til at være af en størrelsesorden på omkring 40 mill. kr. eller mere end det dobbelte af, hvad Handelsens plads er vurderet til og i givet fald vil kunne indbringe. Rent bortset fra den usikkerhed, der knytter sig til dette skøn, er det imidlertid et spørgsmål, hvor stor relevans det har, idet stigningerne i godsmængden og perspektiverne med hensyn til containertrafik som nævnt kan betyde, at Handelsens nuværende plads under alle forhold vil blive uegnet til brug for den kgl. grønlandske handel. Hvad driftsomkostningerne angår, kan det ikke udelukkes, at de på længere sigt vil blive noget lavere i en provinsby, end de vil være ved forbliven i København.

Der vil næppe hverken med hensyn til investerings- eller driftsudgifter være særlig stor forskel mellem de undersøgte provinshavne, dog må det antages, at man ved udflytning til Hanstholm må regne med en noget større pakhusinvestering end ved udflytning til en af de større byer. Også ekstratransport og lageromkostninger vil her gøre sig gældende, og noget lignende gælder, omend i mindre grad, med hensyn til Frederikshavn. En udflytning af hele den kgl. grønlandske handels virksomhed til et større byområde som Ålborg og Nørresundby anslås at ville medføre en befolkningsforøgelse, når hensyn tages til familier osv., der i selve området vil dreje sig om ca. 2.000 personer. Men såfremt der vælges en delvis udflytning, reduceres de regionale forskydninger i befolkningen med ca. 40 pct.

Udvalget er som nævnt af den opfattelse, at der hverken set ud fra funktionelle eller økonomiske synspunkter er væsentlige ulemper ved gradvis at flytte den kgl. grønlandske handel enten til Ålborg, Nørresundby eller Esbjerg på et tidspunkt, hvor de nødvendige havneudvidelser i den even-

[Ministeren for Grønland.]

tuelle tilflytterby kan være gennemført. Vurderingen af fordele og ulemper ved en sådan tilflytning vil imidlertid afhænge af, hvilken hypotese der opstilles med hensyn til udviklingen inden for Grønlandstrafikken i de kommende år, og hvilken vægt der tillægges egnsudviklingssynspunkter, og udvalget mener ikke at kunne foretage en afvejning heraf. Udflytning til Frederikshavn vil efter udvalgets opfattelse medføre noget større problemer end udflytning til Ålborg, Nørresundby eller Esbjerg, hvad angår arbejdskraft og vareforsyningsforhold, og Hanstholm må i næsten alle henseender anses for mindre egnet til at modtage den kgl. grønlandske handel end de øvrige byer, som undersøgelsen har omfattet.

I den gennemgang af betænkningen, jeg her har foretaget, har jeg bemærket, at jeg fandt det tvivlsomt, om der i betænkningen fandtes tilstrækkeligt grundlag for det fremsatte forslag om udflytning af den kgl. grønlandske handel, og jeg vil gerne her uddybe dette synspunkt lidt nærmere.

Det fremgår af betænkningen, at de finansielle konsekvenser ikke kan bedømmes med større sikkerhed i tilfælde af udflytning til en by, hvis havneanlæg m. v. indrettes på, hvad den kgl. grønlandske handel, selv med uændrede transportformer, skønnes at få brug for. Denne usikkerhed med hensyn til de økonomiske konsekvenser mangedobles imidlertid af, at der inden for skibsarten er en udvikling i gang, som vi på sagens nuværende stadi hverken er i stand til at overskue eller kan tillade os at skønne om. En hovedstadsavis med betydelig interesse for erhvervsforhold opkastede for nylig det spørgsmål, om, som man sagde, containeritis er en sygdom, eller om det er søfartens fremtid.

Svaret herpå er det selvsagt umuligt at give på nuværende tidspunkt, og man må ved en flytning af den kgl. grønlandske handel, der indledes, før hele dette containerproblem er afklaret, se i øjnene, at man

derved risikerer at investere 40 mill. kr. i et anlæg, som måske er, om ikke uanvendeligt, så dog mindre hensigtsmæssigt end det, der i dag skal tages i anvendelse.

Det står mig helt klart, at der hovedsagelig ligger egnsudviklingsmæssige betragtninger til grund for forslag om udflytning af den kgl. grønlandske handel, og jeg erkender, at egnsudviklingen må have sin pris, men jeg vil på den anden side være betænkelig ved en selv nok så velmotiveret udflytning på et tidspunkt, hvor risikoen for en fejlinvestering er betydelig større, end den vil være om måske 5 eller 10 år, når containerspørgsmålet og vel også andre usikkerhedsmomenter omkring den kgl. grønlandske handels fremtidige virksomhed må antages at være afklaret.

De spørgsmål, jeg her har fremdraget, må efter min opfattelse underkastes en yderligere undersøgelse i et samarbejde med den kgl. grønlandske handel, med ministeriet for Grønland og med det under administrationsrådet nedsatte udvalg vedrørende udflytning af statsinstitutioner fra hovedstadsområdet. Men må jeg, for ikke at blive misforstået, slutte med at fastslå, at man fra Grønlandsadministrationens side ikke kan have indvendinger mod en udflytning på et tidspunkt, hvor egnsudviklingsønskerne kan opfyldes uden tilside sættelse af berettigede krav om nogenlunde sikkert at kunne vurdere, hvad den kgl. grønlandske handel vil få brug for. Jeg imødeser en udvalgsbehandling i sagen, og ministeriet vil naturligvis medvirke til besvarelse af de spørgsmål og belysning af de problemer, der måtte blive rejst.

Ordføreren for forslagsstillerne (H. C. Toft): Jeg vil gerne takke Grønlandsministeren for den gennemgang af betænkningen, som Grønlandsministeren her har givet folkettinget, og hvor Grønlandsministeren på saglig vis har fremført synspunkterne i det udvalg, der skulle undersøge mulighederne for at flytte den grønlandske handel bort fra hovedstadsområdet til et egnsudvik-

[H. C. Toff.]

lingsområde, et udvalg, der blev nedsat på initiativ af det konservative folkeparti.

Ministeren nævner, at der i forslaget bemærkninger står, at det er på grundlag af resultatet af dette udvalgs arbejde, vi har fremsat vort forslag, og ministeren mente ikke, at der var et virkeligt grundlag i udvalgsbetænkningen derfor. Jeg vil da gerne her sige, at i udvalgsbetænkningen står der i alt fald, at der er intet til hinder for at udflytte den kgl. grønlandske handel; der er ikke noget, der hindrer dens funktionsdygtighed; der er ikke noget, der egentlig taler imod det; man kan lige så godt anbringe den kgl. grønlandske handel i en stor provinshavn som i hovedstadsområdet, og det var det, der var grundlaget for vor betragtning, idet vi ud fra et egnsudviklingssynspunkt ønskede at placere en statsvirksomhed uden for hovedstaden, flytte en statsvirksomhed fra hovedstadsområdet til et egnsudviklingsområde.

Jeg er selvfølgelig også bekendt med, at der i udvalgsbetænkningen er fremført en lang række betragtninger om besejlingsforhold og arbejdskraftproblemer og kapacitet, men der er en ting, som jeg i særlig grad har hæftet mig ved, og som efter min mening viser, at det er det rette tidspunkt, forslaget fremsættes på, nemlig at man konstaterer, at selv med de mindre udvidelser af pakhuskapaciteten, der foregår i disse år, vil man ikke kunne forøge den samlede kapacitet med mere end 50 pct., og det er ikke tilstrækkeligt længere end til 1970. Det kan man læse i betænkningen, og derfor finder vi, at det er det rette tidspunkt nu at rejse spørgsmålet her i folketinget og stille forslag om at udflytte den kgl. grønlandske handel, og vi gør det navnlig ud fra vort ønske om at stimulere et egnsudviklingsområde med en statsvirksomhed.

Jeg vil gerne her sige, at de betænkneligheder, der fra udvalget er givet udtryk for vedrørende besejlingsforholdene f. eks. i Hanstholm, vil jeg selvfølgelig også gerne have undersøgt nærmere under udvalgsarbejdet. Det samme gælder spørgsmålet om arbejdskraften, som ministeren var inde på, idet ministeren gav udtryk for, at der ikke i Frederikshavn og ej heller i Hanstholm ville være tilstrækkeligt med havnearbejdere at tilkalde ved spidsbelastninger. Herom gør

man i betænkningen opmærksom på, at hvis det vil være muligt at anvende pakhusarbejdere, der har stadigt arbejde ved den kgl. grønlandske handels virksomhed, som havnearbejdere, ville man lettere kunne løse problemet. Det er altså her et spørgsmål, hvorvidt faggrænser hindrer, at man af denne grund kan få tilstrækkeligt med arbejdskraft. Jeg vil altså gerne have belyst under udvalgsarbejdet, om det ikke vil være muligt at anvende pakhusarbejdere til det egentlige havnearbejde.

Ministeren er jo betænkelig ved de store midler, der skal anvendes, de ca. 40 mill. kr. over for de ca. 20 mill. kr., som Handelens nuværende plads efter vurderingen skulle være værd. Man siger dog i betænkningen, at man mener, denne vurdering er for lav, således at forskellen ikke er 20 mill. kr., men må være noget mindre. Men jeg vil sige til ministeren, at når man vurderer sagen rent økonomisk, må man også tage andre ting i betragtning. Der tales her i folketinget fra næsten alle partiers side om, at der skal være en anden byrdefordeling mellem stat og kommune, og jeg vil gerne sige, at de egne, jeg har tænkt på i forbindelse med forslaget, er områder, der trænger til egnsudvikling; det vil med andre ord sige, at hvis disse områder ikke får en stimulans af en eller anden art, skal de formentlig have ret betydelige bloktilskud. Men ved at flytte en statsvirksomhed til et sådant område vil disse bloktilskud fra staten jo blive formindsket. Vi må også erindre os, at jo stærkere presset bliver på hovedstadsområdet, des dyrere bliver det på en lang række områder at administrere og investere herinde, hvor det efter min opfattelse kan gøres langt billigere uden for hovedstadsområdet og navnlig i egnsudviklingsområder.

Jeg forstod på ministeren, at hans tale ikke var en afvisning af forslaget. Ministeren erkendte, at det virkelig var et egnsudviklingsmål at flytte en sådan statsvirksomhed, og jeg forstod også, at man ikke fra den kgl. grønlandske handel havde indvendinger imod at blive placeret uden for hovedstadsområdet i en anden del af landet, ved en jysk havn. Jeg håber derfor at vi under udvalgsarbejdet kan nå frem til et positivt resultat, således at man kan sige, at der nu virkelig sker noget.

[H. C. Toft.]

Ministeren havde ud over, hvad jeg her har været inde på, en lang række betæneligheder ved den fremtidige udvikling vedrørende eventuel transport med containere og andet. Men uanset dette — og det kan man formentlig ikke få en afklaring på i løbet af de første år — står man over for inden 1970 — og det er der jo ikke længe til — at skulle have truffet beslutning om udvidelse af den kgl. grønlandske handels plads' kapacitet på lagerbygningernes område. Derfor finder jeg, at det er nu, man må overveje, om man ikke skal flytte den.

Det konservative folkeparti har stillet dette forslag om udflytning af den kgl. grønlandske handel, fordi der her er tale om en statsvirksomhed, som efter vor opfattelse lige så godt kan udøve sin virksomhed fra en jysk havn. En udflytning vil efter vor opfattelse være et virkeligt bidrag til egnsudvikling og medvirke til at aflaste det enorme pres, der er her i hovedstaden, og en sådan aflastning kan kun være et gode og en billigørelse. En udflytning til en nordvestjysk landsdel — til Thisted amt, f. eks. til Hanstholm havn, som vi i første række havde tænkt på — ville være af væsentlig betydning for denne landsdel, der i afgørende grad ensidigt har indtægter fra landbrug og fiskeri. Hvis de synspunkter, der er fremlagt fra det udvalg, som har beskæftiget sig med udflytning af den kgl. grønlandske handel, er tilstrækkelige til at afvise Hanstholm havn, er det vort ønske, at et flertal i folketinget vil kunne samles om en af de andre jyske havne, der er nævnt og undersøgt af udvalget, Esbjerg, Frederikshavn, Nørresundby eller Ålborg. I disse områder er der i høj grad også behov for ny virksomhedsudfoldelse.

Der er talt om egnsudvikling i mange år, men staten har endnu ikke — hvad den bør — selv gennem udflytning af egnede virksomheder og institutioner ydet bidrag hertil. Det er sagligt forsvarligt og rigtigt at udflytte den kgl. grønlandske handel eller dele deraf, og jeg anser derfor dette forslag, stillet af det konservative folkeparti, som en prøvesag på regeringens og folketingets vilje til at udflytte statsvirksomheder og vise, at det nu ikke længere blot er talemåder, men at den politiske vilje er til stede. Det skal vise sig, om man vil forskyde aktiviteten fra

København til et område i provinsen, hvor aktiviteten er mindst, til et egnsudviklingsområde. Dette er efter vor opfattelse ønskeligt både af økonomiske og sociale grunde, og derfor håber jeg, at forslaget ikke blot får en velvillig modtagelse fra Grønlandsministerens side, men at også folketingets øvrige partier vil tage imod det på samme måde.

Lis Groes: Jeg synes, det er en interessant og en meget saglig betænkning, vi har fået vedrørende en eventuel udflytning af den kgl. grønlandske handel; men jeg føler, at der er mange spørgsmål, som trænger til en yderligere uddybning. Det gælder først og fremmest de økonomiske konsekvenser, vi vil komme til at stå over for, såfremt en sådan udflytning skal finde sted. Der er vel i og for sig ingen tvivl om — jeg vil tro heller ikke hos hr. H. C. Toft — at Handelen ligger bekvemt her i København; men jeg er da ikke fremmed over for egnsplanlægnings-synspunkterne, og det forekommer mig fuldstændig rimeligt, at man nærmere vurderer, om hele Handelen eller dele af Handelen kan placeres i en jysk havn. Vi ved jo alle, at erhvervslivet trives fortræffeligt i en række jyske byer.

Hvor begejstret man netop i Hanstholm er for, at hr. H. C. Toft har rejst dette spørgsmål, kan man måske sætte et lille spørgsmålstegn ved. Sandheden er, at der ikke er ret meget, der er helt klart i betænkningen; det eneste klare, kan man sige, er i og for sig, at Hanstholm havn ikke er fundet at være et egnet sted. Men jeg er da enig i, at vi selvfølgelig også kan undersøge dette videre.

Hvad selve administrationen af den kgl. grønlandske handel angår, forekommer det mig, at det må være meget vanskeligt at udflytte den i betragtning af, at man har daglige kontakter med GTO og med ministeriet; det ville jeg altså være noget betænkelig ved. Det stiller sig anderledes, når det drejer sig om indkøbsafdelingen, produktions- og salgsafdelingen og transporten. Prognosen for fremtiden viser, at vi må vente en stærk vækst på disse områder, og det er baggrunden for, at det vil komme til at knibe for den kgl. grønlandske handel at have tilstrækkelig plads dér, hvor den ligger nu.

Men samtidig er der en anden udvikling

[Lis Groes.]

i gang, nemlig en udvikling i Grønland i retning af privatisering. Af betænkningen fremgår det, at man nu er nået op på, at omkring en fjerdedel af både handel og produktion deroppe varetages af private. Det har i og for sig undret mig, at hr. Ninn-Hansen er medforslagsstiller til dette forslag om en udflytning af den kgl. grønlandske handel, for jeg har hidtil forstået på ham, at han gerne ville have Handelen afskaffet og have virksomheden over på private hænder. Derfor forekommer netop de konservatives store interesse for, at specielt denne statsinstitution skal udflyttes, mig altså noget mærkværdig, for jeg har hele tiden haft på fornemmelsen, at man betragtede den kgl. grønlandske handel som et nødvendigt onde i en overgangsperiode og forestillede sig en større privatisering også på dette område efterhånden. Jeg indrømmer, at det selvfølgelig vil tage nogen tid; men det har alligevel forbavset mig, at man, når man nu skulle begynde, begyndte på dette område, for jeg kunne dog forestille mig, at hele den udvidelse af godsmængden, som vi får at vide vil komme i de nærmeste år, kunne klæres af private, og at disse private udmærket kunne operere i vore jyske provinsbyer. Men det er selvfølgelig ting, vi også kan se nærmere på i det udvalg, der nu skal behandle sagen.

Det er jo meget store beløb, der bliver tale om, hvis vi skal investere et helt nyt sted. Man kan selvfølgelig altid sige, at det beror på et skøn, om de 40 mill. kr. er det rigtige tal, eller om de 20 mill. kr. er det rigtige tal; tallene har jo en tendens til at svulme noget op. Man kan også spørge, om de 20 mill. kr., som er forskellen dér, er et rimeligt beløb at betale for egnsudvikling et bestemt sted. Det må man jo også vurdere, men jeg er enig med ministeren i, at prisen for egnsudvikling kan blive for høj. Derfor må vi have lidt mere sikkerhed for, om det er nødvendigt på dette tidspunkt at foretage disse meget store statsinvesteringer, eller om det ikke var mere rimeligt, at man bevarede noget af det, man har i øjeblikket, og at udbygningen så eventuelt klaredes ad privat vej, så vi undgik disse meget store statsinvesteringer.

Transporten til og fra Grønland må man vel nok regne med i hvert fald et stykke tid

endnu at have koncentreret som en statstransport; men også på dette område tror jeg der er private, der ville interessere sig for at overtage en del af virksomheden. Derfor mener jeg, at man også på dette område nærmere må overveje, om det nu er rimeligt at forestille sig, at vi ud i al fjern fremtid skal bevare dette område som ren statsdrift.

Det er fremhævet, at containerproblemet ikke er helt afklaret, og det skal jeg ikke gøre mig så forfærdelig klog på. Men jeg kan da forstå af det hele, at det må være vigtigt for os også her at vide, hvordan man forestiller sig fremtiden. Jeg synes, man står lidt uforstående over for, hvordan man skal klare containerproblemet i Grønland, hvor havnene jo, som vi ved, ofte er yderst primitive. Men det er de mere tekniske ting, som vi også kan se på i et kommende udvalg.

Hr. H. C. Toft brugte den vending, at betænkningen redegjorde for, at der ikke var noget til hinder for udflytning, og det er rigtigt. Men så sagde han i en eftersætning, at Handelen lige så godt kunne ligge et andet sted. Se, jeg har en fornemmelse af, at der er nogle sproglige nuancer her. Ét er, at „det ikke er til hinder“, noget andet er „lige så godt“; det kan jo være, at hr. Bernhard Baunsgaard kan belære os på dette område — jeg har altså bare en lille fornemmelse af, at der måske er en nuance dér.

Jeg vil gerne konkludere disse betragtninger i, at jeg ikke på forhånd vil afvise, at vi skal gå realistisk ind i betragtningerne om udflytning; det synes jeg må være af betydning. Men jeg vil gerne fremhæve det synspunkt, om man ikke ind i disse forhandlinger skal drage det spørgsmål, om det vil være mere praktisk at bibeholde den kgl. grønlandske handel på det sted, hvor den ligger, og så eventuelt udbygge virksomheden gennem private speditørfirmaer osv. i provinsen.

Damsgaard: Dette forslag til folketingsbeslutning kan allerførst give mig anledning til den almindelige bemærkning, at erfaringerne fra de seneste år har vist, at det altid støder på uovervindelige vanskeligheder, når det henstilles at flytte en eller anden statsvirksomhed fra det i alle ret-

[Damsgaard.]

ninger overbelastede storkøbenhavnske områder ud i provinsen. Fra de seneste år har jeg i erindringen spørgsmålet om bl. a. udflytning af geodætisk institut, det landøkonomiske driftsbureau og vist også flere institutioner, hvis udflytning vi har drøftet i finansudvalget, når der har foreligget ansøgning om bevillinger til disse eller andre institutioner. Men det er aldrig lykkedes at komme igennem med det, selv om det kunne begrundes meget vel.

Hvad angår nærværende sag, var det vistnok under finanslovens behandling i 1963-64, jeg allerede understregede, at venstre ikke ville være med til at give bevillinger til at bygge lagre, kontorer og værkstedsrum på den kgl. grønlandske handelsplads her i København, fordi vi mente og stadig mener, at den kgl. grønlandske handel med fordel helt eller delvis kan flytte sit domicil og sin virksomhed til en nordvestjysk havn og gerne til den nye Hanstholm havn. Da rejste vi sagen, og vi stemte imod bevillingerne til en udbygning på pladsen; men de blev vedtaget alligevel af et flertal i finansudvalget mod venstres, de konservative og socialistisk folkepartis stemmer.

I Nordvestjylland er alle meget taknemlige for og levende optaget af, at Hanstholm havn nu udbygges og skrider frem mod sin fuldførelse. Det vil åbne vide perspektiver for en frodig egnsudvikling, og vi ser gerne, at virksomheder af enhver art flyttes hertil, også meget gerne en statsvirksomhed som den kgl. grønlandske handel, der for en stor del af sin virksomheds vedkommende er baseret på vand under kølen og hurtigst mulig sejlads mellem Danmark og Grønland. Her har Hanstholm hele tiden været det primære udflytningssted, sådan som jeg ser problemet, selv om naturligvis også andre nord- og vestjyske havnebyer kan komme i betragtning.

Det har selvfølgelig gjort et vist indtryk på mig at se præmisserne i den betænkning om sagen, som udvalget af 1964 har afgivet. Når man gennemlæser betænkningen, må man anerkende, at der er gjort et usædvanlig dygtigt arbejde, det er en god betænkning. Der fremkommer i denne betænkning betænkeligheder over for Hanstholm havn,

som jeg som sagt hele tiden har haft i tankerne ved udflytningen af den kgl. grønlandske handel. Men der har før og mange gange været fremsat betænkeligheder ved bygningen af denne havn; dog kan den bygges, og nu står den snart færdig. Også de betænkeligheder, der nu rejses i forbindelse med den foreslåede udflytning, kan nok bortvejres, når de bliver drøftet nærmere i et udvalg og eventuelle undersøgelser foretaget; sådan er det igennem årene i hvert fald gået med mange betænkeligheder, der har været rejst fra forskellige sider vedrørende bygningen af denne havn.

Jeg har bemærket mig en ting i betænkningen, som også forslagsstillernes ordfører var inde på, nemlig at det har været et væsentligt punkt i betragtningerne angående Hansthølm's muligheder, at sæsonsvingningerne i behovet for havnearbejdere gør det nødvendigt at have en større fast arbejdsstyrke end egentlig nødvendigt, hvis Handelens faste lagerpersonale også kunne anvendes til lastning og losning. Dette forhindres i dag, siger man — og det er jo rigtigt — af, at de to grupper arbejdere ikke er organiseret i samme forbund. I en tid, hvor bevægeligheden på arbejdsmarkedet er et almindeligt ønske — og et ønske, vi fra venstres side i hvert fald ofte har fremført, og som for øvrigt vist skal behandles i en anden sag i morgen — skulle man synes, at den rigtige vej i dette spørgsmål måtte være, at man fik formidlet en ændret organisationsstruktur, så et så vigtigt spørgsmål for egnsudviklingen ikke på forhånd skulle strande på sådan et, som jeg vil kalde det, forældet forhold.

Som noget væsentligt må det understreges, at betænkningens konklusion er, at udflytningen af den kgl. grønlandske handel helt eller delvis kan gøres uden væsentlige ulemper for Handelens funktioner. Når dertil føjes, at udvalget også har fundet ud af, at der i løbet af forholdsvis få år bliver pladsnød dér, hvor Handelen nu er placeret, er der gode grunde, der taler for det forslag, som en række medlemmer af det konservative folkeparti her har fremsat, og jeg kan på venstres vegne tilsi, at vi vil støtte undersøgelserne og være med i en velvillig behandling af forslaget i udvalget.

Vivike: Jeg synes, det er godt, at der oprettes virksomheder ude i provinsen, og det er godt, at man prøver på at begrænse Københavns vækst — man kan kun prøve, man kan aldrig nå at bremse den helt. Der ligger gode tanker i at udbygge egnsudviklingen, hvis det er godt, praktisk og økonomisk forsvarligt.

Imidlertid mener jeg ikke, det på nuværende tidspunkt er økonomisk forsvarligt endsige praktisk at udflytte den kgl. grønlandske handel. Det siges i betænkningen, at man regner med, at det koster 40 mill. kr. at flytte Handelen til Jylland. Jeg er helt sikker på, at dette tal er for lavt sat. Det vil koste mere at flytte den kgl. grønlandske handel, og jeg er ærlig talt noget forbavset over, at det konservative folkeparti, som jo altid har den stående parole, at staten skal spare, vil bruge et så stort beløb til at flytte en statsinstitution, som de i øvrigt hele tiden arbejder på at få nedlagt.

Det, der er slået mest til lyd for her af den konservative ordfører, hr. H. C. Toft, i øvrigt støttet af hr. Damsgaard, er, at man bør flytte den kgl. grønlandske handel til det, der i betænkningen er betegnet som det mest umulige sted af placere den, nemlig Hanstholm.

I denne forbindelse må jeg i øvrigt drage et hjertesuk over, at dette store projekt, Hanstholm havn, er bygget, som det er, for jeg er bange for, at vi om nogle år får brug for en læmole uden for denne havn. Man har nemlig lavet et kompromis imellem de to muligheder: urolige vandforhold inde i havnen og gode muligheder for at sejle ind i den. Men kompromiser er sjældent helt gode, og det er det heller ikke blevet her, for nu kan vi risikere, hvis vi flytter den kgl. grønlandske handel dertil og foretager udskibningen deroppefra, at skibene i dårligt vejr — i godt vejr er havnen jo god nok — må ligge forankret udenfor, og det er meget, meget dyrt at have liggedage for skibe, hver time er uendelig kostbar. Dertil kommer også, som det er påpeget i betænkningen, at vi måske løber en risiko for ikke at få forsyningerne frem til Grønland i den meget korte periode, som i hvert fald visse af de grønlandske pladser kan besejles i.

Der er også andre ting, der gør, at Hanstholm er meget vanskelig at placere Handelen i. De tanker har været fremme, at ud-

flytningen ville gavne ikke alene selve den by, hvor Handelen kommer til at ligge, men også et opland, og et stort opland, derved at der selvfølgelig ville blive foretaget indkøb dér. Jeg tror, det er noget af en drøm, skønt det er forståeligt, at man gør sig sådanne tanker. Når vi nemlig tager i betragtning, at den kgl. grønlandske handel fortrinsvis køber direkte fra fabrik — og i dag køber den jo fra fabrikker overalt i Danmark, og det sparer den penge ved, temmelig mange penge endda, for grossisterne er ikke og kan ikke være i stand til at tilbyde partier så billigt, som fabrikkerne gør det — så tror jeg ikke, der er så forfærdelig meget vundet i den retning, for vi kan jo ikke forlange, og ingen vil gøre det, at Handelen skal gå over til at få sine leverancer igennem grossisterne, når den kan få dem billigere på fabrikkerne.

Jeg tror, at den kgl. grønlandske handel i en temmelig lang årrække kan blive, hvor den er — vel at mærke ikke på gammeldags maner, for det er pladsen ikke til, og kapacitetskravene stiger jo med en 10-15 pct. om året på grund af udviklingsprogrammet for Grønland, men ved, at man bruger andre havne til udskibningen end havnen herovre, derunder altså også havne i Jylland.

Endelig er der altså den undersøgelse, der er sat i gang med hensyn til, om man skal gå over til storcontainertransport. I tilfælde af, at man kommer til den slutning, når undersøgelsen er færdig, vil udredningerne i betænkningen om havneanlæggene forskellige steder slet ingenting være værd, for vi skal have helt andre havneanlæg, hvis vi går over til den transportform — altså hvis det viser sig, at det er den, der er den mest rentable. Så er det endda så slemt, at den nuværende Københavns havn ikke engang kan bruges, og derfor ville det være noget forkert at investere en 6-7 mill. kr. i en havneudvidelse et eller andet sted, som det så viste sig at man ikke fik brug for.

Det, jeg mener, er, at vi må afvente denne undersøgelse; hvis vi tager beslutning om Handelens flytning nu, mener jeg, at vi er ude i det helt uansvarlige. Men det er givet, at der er adskillige ting, vi kan se på i det udvalg, som jeg forstår bliver nedsat.

Bernhard Baunsgaard: Da hr. A. C. Normann er forhindret i at være til stede, skal

[Bernhard Baunsgaard.]

jeg for det radikale parti på hans vegne fremsætte nogle bemærkninger.

For det første: jeg har den største sympati for, at vi søger at placere dele af vor alt for store administration her i København ude i provinsen, og det er lige så rigtigt, som det er sagt, at megen administration lige så godt kan ske fra et sted i provinsen. Men der er imidlertid, når vi taler om udflytningen af en gammel administration, et særligt hensyn, som hele tiden må tages i betragtning; det har da også været berørt af de foregående ordførere, men jeg synes, det er så væsentligt, at vi må tage det frem igen. Det er hensynet til den udgift, der kommer ved selve flytningen — en udgift, der naturligvis ikke vil komme på tale, når det drejer sig om at placere ny administration fra første færd ude i provinsen.

Må jeg straks, når jeg har sagt dette og fremhævet, at vi nøje bør overveje det, for ikke at blive misforstået understrege, at naturligvis kan en engangsudgift være vel anbragt, hvis det viser sig, at alle andre forhold i øvrigt taler for, at man skal flytte. Nu sagde den højtærede minister for Grønland for et øjeblik siden omtrent sådan: „Egnsudvikling må vi selvfølgelig have, og egnsudvikling må have sin pris“. Men som ministeren antydede, må der jo være en grænse. Det er klart, at vi kan være indstillet på at klare den ekstra udgift ved selve flytteomkostningerne. Men derefter kommer vi til driftsomkostningerne, og herom vil enhver jo sige: ja men driften er da billigere; det er klart, for arbejdskraften er billigere i provinsen. Ja vel, men ministeren nævnedes også — og det var vist i modsætning til flere andre havne, der blev nævnt: Ålborg-Nørresundby og vel også Esbjerg — at netop ved Hanstholm var der en omstændighed, som vi ikke måtte glemme, når vi drøfter hele dette problem, nemlig om man havde den nødvendige arbejdskraft at sætte ind ved spidsbelastninger. Et er jo, at man kan skaffe den nødvendige havnekapacitet; men kan man også skaffe den nødvendige arbejdskraft til den spidsbelastning, der ved Grønlandssejlds er så vigtig? Det er jo helt rigtigt, som andre også har været inde på, at netop for Grønlandssejldsen vil der være tale om spids-

belastning; mange grønlandske havne er kun åbne få måneder af året. Og det er klart, at hvis vi støder på den slags vanskeligheder ved flytningen til provinsen, så vil det også belaste driften, hvis vi er nødt til for at kunne klare spidsbelastningen at have arbejdskraft gående delvis ubeskæftiget en anden del af året.

Endelig er der en side af arbejdskraftproblemet, som jeg også mener vi må tage i betragtning, når vi taler om udflytning. Hr. Damsgaard var inde på det for et øjeblik siden, da han skildrede, hvor svært det var at få flyttet ældre administrationsgrene til provinsen. Jeg er helt enig med hr. Damsgaard i, at det undertiden virker helt påfaldende, hvor svært det kan være. Men der er dog i den forbindelse nogle betragtninger, man ikke må glemme. Vi ser i disse år, at den ene fabrik efter den anden flytter efter arbejdskraften. Vi ser også, at det er svært at få flyttet de gamle statsvirksomheder, og derfor har folk næsten på fornemmelsen, at tjenestemænd må være i besiddelse af en særlig, næsten overnaturlig magt, der kan forhindre en sådan udflytning. Jeg tror, man skulle gøre sig ganske klart, at når fabrikker flytter til egnsudviklingsområder — og det er det, vi hjælper dem med i egnsudviklingsloven — så er det, fordi de flytter ud til arbejdskraften. Men når vi undertiden ser meget store betænkeligheder, ikke alene fra tjenestemændenes side, men også fra politisk side ved at flytte til provinsen, skyldes det jo det spørgsmål, om man derude kan få den nødvendige uddannede arbejdskraft. Jeg vil gerne sige her, for at der ikke skal være nogen misforståelse om det, at lige så selvfølgelig det er, at vi ikke kan tvinge en håndværker til at flytte hen, hvor vi gerne vil have ham, hvis han foretrækker at bo et andet sted, lige så lidt kan vi tvinge f. eks. en jurist til at bosætte sig et bestemt sted i landet; han må lige så vel som håndværkeren have ret til at vælge det sted, hvor han vil bo. Det tror jeg er en ting, man også skal have i betragtning, når man taler om de forskellige steder, hvortil vi vil flytte virksomhederne.

Nu er jeg kommet med alle disse indvendinger, og jeg vil også gerne sige, at alle disse betragtninger er relevante: udgifterne ved flytningen, om driften vil blive dyrere på det sted, hvor vi tænker at flytte den til,

[Bernhard Baunsgaard.]

om vi kan få den nødvendige arbejdskraft af enhver art på dette sted osv. Men når det er sagt, vil jeg sige, at det vil være nødvendigt, forekommer det mig, at disse og andre ting bliver drøftet nøje i et udvalg. På det radikale partis vegne kan jeg sige, at vi gerne vil gå med til en sådan udvalgsbehandling, og at vi først, når vi har fået alle disse ting gennemdrøftet, mener, at det er rimeligt at tage en endelig stilling til dette forslag.

Diderichsen: Jeg synes jo nok, ordføreren for forslagsstillerne har lagt denne sag op i et lidt for højt plan og i hvert fald brugt lidt for stærke ord. Når det hedder i fremsættelsestalen til slut, at man håber, at man med dette initiativ må nå frem til, at der i folketinget kan skabes enighed om en statsvirksomheds udflytning osv., så er det, som om det næsten var et emne, der hørte hjemme i det højere ideologiske plan. Det synes jeg ikke en sag som denne kan bære, for når det drejer sig om spørgsmålet om udflytning og decentralisation, er det, det kommer an på, jo noget helt andet; det er nemlig hele spørgsmålet om, hvorvidt man kan nå frem til at skabe regionalkommuner, hvortil man kan flytte administrationen, som så kan tage sig af en hel række lokale forhold og derved virkelig skabe en ægte decentralisering. Men sådan noget har dette forslag ikke noget at gøre med. Det drejer sig om et typisk specialtilfælde, som må behandles ganske for sig og uden at blive sat ind i denne almindelige ramme. Derfor kan man også ganske lidenskabsløst, forhåbentlig da, tage stilling til dette spørgsmål; det må bedømmes alene ud fra en række praktiske synspunkter, og en konklusion må bygge på et veloplyst arbejde med hensyn til alt, hvad der taler for og imod.

Med hensyn til enkelthederne må jeg sige som flere andre ordførere, at Hanstholm ærlig talt ikke forekommer mig særlig egnet. De indvendinger, der er fremført mod at placere den kgl. grønlandske handel i Hanstholm, tilsiger mig med det erfaringsgrundlag, man har med hensyn til denne havn, at forslaget er fremsat i hvert fald noget for tidligt. Man må have betydelig

mere erfaring at bygge på, før man kan tage et sådant skridt.

I liberalt centrum har vi i og for sig en positiv indstilling til forslaget, og netop det, som vi mener man bør lægge megen vægt på, er egnsudviklingssynspunktet. Hvis det virkelig viser sig, at det er en forsvarlig og rationel plan, der kan fremme egnsudviklingen i Nord- eller Vestjylland, vil vi da meget gerne medvirke til noget sådant. Men som sagen foreligger i øjeblikket, forekommer det mig virkelig, at det er en ligning med mange ubekendte — så mange ubekendte, at ligningen vistnok ikke kan løses. Nu er jeg ganske vist ikke matematiker, og jeg ved ikke, om der findes sådanne ligninger; men lad os i hvert fald rent retorisk påstå, at der er sådanne. Derfor må jeg altså mene, at antallet af disse ubekendte må nedbringes betydeligt, før man kan komme frem til en løsning. Vi må så håbe på, at en udvalgsbehandling og måske en fortsat kommissionsbehandling kan føre os så vidt.

Med dette lille billede fra matematikkens overdrev deler jeg altså en række af de betænkeligheder, som jeg finder overordentlig sagligt begrundede, og som både ministeren og en række andre ordførere har fremført. Men som sagt: kan disse betænkeligheder overvindes med gode og klare grunde, er vor grundindstilling til forslaget positiv. I hvert fald er det godt, at det bliver drøftet.

Rosing: Der skal også fra vores side knyttes nogle bemærkninger til det foreliggende forslag.

Begyndelsen til dette forslag til folketingsbeslutning var en forespørgsel til daværende Grønlandsminister Gam stillet af hr. H. C. Toft. Denne forespørgsel endte som bekendt med nedsættelsen af et udvalg, der skulle undersøge mulighederne for en eventuel udflytning af denne statsinstitution, den kgl. grønlandske handel, til en provinshavn, specielt til Hanstholm. Baggrunden var politisk interesse for at føre denne statsinstitution ind som led i bestræbelserne for fremme af egnsudviklingen på de steder i Jylland, hvor beskæftigelses- og indtjeningsmulighederne er begrænsede. Denne baggrund og ønsket om at skabe

[Rosing.]

beskæftigelsesmuligheder er ikke til at misforstå, og hvis jeg var valgt som repræsentant i denne magre del af landet, ville jeg have gjort det samme, som hr. H. C. Toft gjorde, ligesom jeg ved hver passende lejlighed har fremhævet nødvendigheden af skabelsen og en videre udbygning af erhvervsudviklingen i Grønland. Vi har endnu magre og meget tilbagestående steder, hvad angår egnsudvikling og vinterbeskæftigelse i Grønland.

Nu har dette udvalg fuldført sit arbejde og afgivet en betænkning. Jeg tror, udvalget har udført et uvildigt og godt arbejde, som på mange punkter giver hr. H. C. Toft medhold i hans bestræbelser for at få denne statsinstitution udflyttet helt eller delvis. Samtidig må vi dog sige, at der i denne betænkning findes ikke så få usikkerhedsmomenter, som gør, at jeg kommer til at tænke på, om det er helt rigtigt og forsvarligt at gennemføre den påtænkte udflytning. Her mødes tillige syddanske interesser med vore, og hvis man kunne slå to fluer med ét smæk, var det tilsyneladende udmærket og en ideel løsning af to forskellige problemer, idet nemlig det grønlandske direktorats udflytning ville medvirke til løsning af syddanske udviklingsproblemer, samtidig med at man gav en statsinstitution i Grønland som KGH ubegrænset levetid.

Det sidstnævnte passer efter min mening og mine erfaringer fra G 60's arbejde og i Grønlandsrådet ikke så godt til de borgerlige partiers synspunkter i relation til spørgsmålet om privatiseringen af erhvervene i Grønland, som udvikler sig ret hurtigt på visse områder. Vi ved, at KGHs funktion nødvendigvis må fortsætte i den kommende tid, men hvor længe? Ikke én af os kan besvare det med sikkerhed. Vi forudsætter, at erhvervsudviklingen i Grønland også på vareforsyningsområdet med tiden udvikler sig således, at KGH skal trække sig tilbage efterhånden og afgive sine funktioner til de private.

I øvrigt kan jeg ikke rigtig være enig i den tanke, at det skulle være KGH, hvis fremtid og dermed levetid i Grønland er så usikker, der som den første af statsinstitutionerne efter forslaget skulle udflyttes helt eller delvis til provinsen — en flytning, der til sin tid vil koste mellem 100 og 150 mill. kr., måske meget mere. Hvorfor begynder man ikke med en anden statsinstitution eller en forvaltningsgren, som man er 100 pct. sikker på skal leve videre?

Da jeg sagde, at KGHs fremtid er usikker, har jeg selvfølgelig begrundelse herfor. KGH som statshandel afgiver efterhånden sine butikker og kiosker til andelsforeninger eller foreninger, som har en samfundsmæssig opgave at løse i Grønland. Før har KGH benyttet sine egne skibe til forsyning af og besejling på Grønland. I dag er billedet et helt andet. Ud over et par atlantiskibe og mindre togtfartøjer i Grønland chartres et ret stort antal private skibe til besejling af Grønland. KGHs funktion i erhvervslivet udsættes efterhånden for konkurrence af private, og denne udvikling vil fortsætte med tiden. Grønlandske fiskere er efterhånden interesseret i at overtage KGHs fiskefabrikker; tiden er ikke helt moden endnu, men det er sikkert og vor politik, at denne udvikling fortsætter.

Så vidt mig bekendt foregår 75 pct. af KGHs forsyningstjeneste fra Grønlandske Handels Plads, 20 pct. fra Frihavnen og 5 pct. fra Ålborg, og efter oplysninger, jeg har fået, kan ekspeditionen i Frihavnen blive femdoblet, hvis der bliver behov derfor. Vi kan vist være enige om, at København er et centralt sted for handel, transport og omladning af varer, og det er derfor, enkelte firmaer som Lauritzen er flyttet hertil fra provinsen — altså i modsætning til det foreslåede. Her er det intet problem for KGH at få den arbejdskraft, den har brug for til enhver tid, og dette betyder både besparelse og hurtig ekspedition, som Grønland i dag og i den kommende tid ikke kan undvære. Tillige vil jeg mene, at den private, grønlandske handlende, som har etableret han-

[Rosing.]

delsforbindelser her i København, slet ikke vil være interesseret i ændring af udskibningshavne. Det betyder jo større omkostninger.

Der er mange andre problemer, som uvægerligt vil opstå, hvis en eventuel flytning bliver en realitet. KGH har jo bl. a. veloptrænet personale, som sikkert af flere grunde ikke vil flytte ud til provinsen. I så tilfælde skal man optræne andre til forskellige funktioner, og dette vil ganske afgjort i flere år være hæmmende for hele KGHs funktion for Grønland. Dertil kommer, at vi ikke ved, hvilke skibstyper hele skibstransportudviklingen i den kommende tid vil kræve taget i anvendelse også for Grønlands forsyning af varer. For mig at se er der grund til at afvente hele denne udvikling i skibstransporten før man eksperimenterer med usikre og kostbare forsøg. Jeg ved så meget, at KGH indtil 1975 kan klare sine opgaver med de forhåndenværende muligheder; her tænker jeg også på Frihavnen. Vi ved ikke, hvor meget KGHs forsyningstjeneste kan blive aflastet af private transportere efter 1975; vi ved bare, at udviklingen i den private sektor skrider godt fremad, og denne udvikling er værd at støtte ikke mindst fra borgerlige partiers side.

Til slut vil jeg sige, som jeg har sagt før, at vi meget vel forstår baggrunden for dette forslag, hvis realisering ville komme til at koste mange millioner kroner for staten. Jeg kan næsten ikke lade være med at sammenligne behovet for egnsudviklingen i Jylland og i Grønland. For enhver må det være klart, at vi i Grønland er langt bagefter på dette område. Vi har store arbejdsløshedsøer i Grønland i vinterhalvåret; vi har stort behov for enhver egnsudvikling i denne del af Danmark, hvor industrialiseringen af fiskeriet først så småt er begyndt siden 1959. I Diskobugten findes verdens rigeste rejefelter, som indtil dato udnyttes i meget ringe grad, fordi vi ikke har midler til udvidelser og køb af pillmaskiner, ikke mindst i Jakobshavn. Efter industriloven af 1959 skulle Frederikshåb for længst have fået en filetfabrik; den kan ikke engang udføres efter planen, men er skrumpet ind til ingenting, fordi man ikke har midler dertil. I de sydligste distrikter må fiskerne vente i ubegrænset tid på at få bedre og tidssvarende

afsætningsforhold for deres fangster. For at skabe vinterbeskæftigelse for en stor del af befolkningen bør der ofres penge på etablering af utraditionelle virksomheder for den del af statsborgerne, hvis årlige indtægt ligger på omkring en tredjedel af den gennemsnitlige indtægt, man hernede oppebærer. Alene for 20-30 pct. af det beløb, som eventuelt ofres af staten på KGHs udflytning til provinsen, kunne man i Grønland skabe ikke alene betydelig større beskæftigelse og indtjeningsmuligheder for grønlanderne, men også en større erhvervseksponering, som vor udvikling i allerhøjeste grad trænger hårdt til.

Med disse bemærkninger har jeg ønsket at give udtryk for vor betænkelighed ved en flytning af KGH på nuværende tidspunkt. Imidlertid regner jeg med, at vi kan få flere og mere konkrete oplysninger fra det udvalg, vi regner med bliver nedsat, hvorefter vi må tage endelig stilling til forslaget.

Evald Kristensen: Her ved første behandling af dette forslag til folketingsbeslutning vil jeg gerne benytte lejligheden til at takke for den korte betænkning, der foreligger fra udvalget. Og jeg vil gerne sige, at udvalget har gjort et virkelig godt stykke arbejde her, hvor der er tale om udflytning af så stor en institution som den kgl. grønlandske handel. Jeg synes også, at det i hvert fald skal fremhæves, at man har forsøgt at kulegrave problemet ved at undersøge de lokale områder, ikke mindst forholdene omkring havnebyggeriet.

Jeg vil gerne sige, at hvis det er meningen, at der skal ske en udflytning fra København, er der jo flere områder, der er peget på i betænkningen. Men der er kun to områder — og det er det, jeg gerne vil nævne her — som er fremhævet i selve betænkningen, og det er Esbjerg og Ålborg-Nørresundbyområdet. Ikke mindst af beskæftigelsesmæssige, men også af samfundsøkonomiske grunde vil jeg her pege på, at Ålborg-Nørresundbyområdet i hvert fald er at foretrække.

Når jeg har sagt dette så kort, vil jeg gerne uddybe det med, at vi har arbejdskraftreserven, og vi har den endda i overflod. Når der her i folketinget gang på gang tales om fuld beskæftigelse i vort land, glemmer man nemlig, at det i hvert fald ikke

[Evald Kristensen.]

gælder Nordjylland; vi har gerne i vintermånederne 5-6 gange flere arbejdsledige, end man har i det øvrige land. Vi har en dygtig stab af havnearbejdere, og jeg vil gerne sige til hr. Bernhard Baunsgaard, der var ængstelig for, at man ikke kunne finde de rette folk, at vi i Nordjylland netop har en fuldt udbygget, moderne specialarbejderskole, som har påtaget sig et stort stykke arbejde med uddannelse af losningsarbejdere. Vi har altså mulighederne, vi har arbejdskraften, vi har omskolingsmuligheden i skolen for ikke-faglærte. Derfor må det, hvis man skal flytte Handelen, være sundt at investere i uddannelsen af de ikke-faglærte, som ellers skal gå ledige.

Havnearbejderne i Ålborg har jo, som ministeren og et par enkelte af ordførerne nævnte, allerede deltaget i udskibningsarbejdet fra Ålborg, og jeg vil gerne benytte lejligheden til at sige tak for, at man har forsøgt en udskibning fra andre havne end lige netop København. Jeg ved, at Ålborg havn med sin dygtige havnearbejderstab i hvert fald fra Grønlandsministeriets side har fået megen ros for det dygtige arbejde, der er udført. Det er jo klart, at ved så vanskeligt arbejde som netop stuvningsarbejdet på de både, der går i den farlige sejlads på Grønland, gælder det om, at det er gjort på så dygtig en måde, som det overhovedet er muligt. Når ministeren her nævner vanskelighederne ved at få havnearbejdere, vil jeg altså endnu en gang henvise til mine bemærkninger om arbejdskraftsreserven.

Om havnearealerne i Ålborg skal jeg sige, at der allerede på dette område er en større udvidelse i gang, som vil betyde, at vi — og hermed mener jeg Ålborg — opfylder de krav til kajanlæg, spor og pak-huse, som er nævnt i betænkningen. Kajanlægget ventes færdigt i 1968.

Ministerens nævnte, at det forslag, vi her behandler, har egnsudviklingspræg, og jeg giver ministeren ret. Det, vi ønsker fra vor side, er netop at få sat skub i egnsudviklingen i Nordjylland, og kan den kgl. grønlandske handels flytning blive det startskud, der skal til for at sætte en gunstig udvikling i gang, ser jeg gerne, at flytningen sker hurtigst muligt.

Hvis man ser på den analyse, der findes i betænkningen, af indkøbsforholdene for de

varer, man sender til Grønland, viser det sig, at de varegrupper, der er nævnt, vil man — ikke mindst transportmæssig — med stor fordel kunne købe i Nordjylland. Jeg har regnet ud, at i hvert fald inden for 25-30 kms radius kan man få hele det varesortiment, der er brug for.

Egnsudviklingsinvestering er investering i fremtiden; i denne forbindelse vil jeg hen-vise til konklusionen på side 25 i betænkningen, som jeg citerer:

„Der er efter udvalgets opfattelse ikke set ud fra funktionelle synspunkter væsentlige hindringer for at flytte KGH til enten Ålborg, Nørresundby eller Esbjerg på et tidspunkt, hvor de nødvendige havneudvidelser i den eventuelle tilflytterby kan være gennemført.“

Jeg har jo nævnt, at man i 1968 i Nordjylland, nærmere betegnet Ålborg, er parat til at modtage Handelen, da vi er færdige med vore kajanlæg. Det er klart, at udgifterne ved flytningen skal der ses på; det er vel netop en af de ting, man skal se på i udvalget vedrørende dette forslag til folketingsbeslutning. Det er klart, at man kan skele til, om man skal udflytte hele Handelen, eller der kan være tale om en arbejdsdeling. Jeg ser i hvert fald gerne, som mit partis ordfører, fru Lis Groes, har sagt det her, at der sker en grundig undersøgelse af problemerne; men jeg vil gerne bede om, at det bliver i et hurtigt arbejdende udvalg.

Hans Lund: Udflytningen af statsvirksomheder og statsinstitutioner til provinsen har i mange år været et stående emne, og vi, der er valgt i provinsen, følger naturligvis bestræbelserne for at fremme en sådan udvikling med den største interesse. Kan folketinget være med til at bekæmpe befolkningskoncentrationen i den østlige del af landet og fremme en fornuftig befolknings-tilvækst i den vestlige del, ville dette blive forstået og anerkendt af hele befolkningen.

Når vi i dag drøfter den kgl. grønlandske handels udflytning og fremtidige placering, vil jeg gøre opmærksom på, at Esbjerg for mig står som en naturlig ramme. Grønlands erhvervsliv vil uden tvivl fortsat være baseret på fiskeri, og det vil derfor være fornuftigt og hensigtsmæssigt at placere den grønlandske handel i forbindelse med en stor fiskerihavn. Placeringen i Esbjerg

[Hans Lund.]

vil give de bedste muligheder og betingelser for at fremskaffe de materialer, reservedele og hjælpemidler af enhver art, som nu engang hører fiskeriet til.

Esbjerg har førsteklases veludbyggede serviceerhverv for fiskeriet. Ingen anden by kan byde på så gode vilkår på dette område, men heller ingen anden by har bedre muligheder for så vidt angår behandling, opbevaring og videreforsendelse af det grønlandske fiskeris produkter. Esbjerg har stor kapacitet med hensyn til fryse- og kølehuse. Esbjerg har en stor kreds af dygtige og erfarne fiskeeksportører med gode handelsforbindelser i udlandet, og glemmes må det ikke, at byen har den bedste placering med kortest afstand til de betydende markeder. Esbjerg har en veltrænede stab af havnearbejdere med specielt kendskab til fiskerierhvervet. Det nødvendige antal er til stede. Når vi har haft isvintre, har det vist sig, at havnen med kort varsel har været i stand til at fordoble sin kapacitet, endda flerdoble den.

Lad mig også nævne, at Esbjerg allerede har en moderne containerhavn, og at Esbjerg er i den lykkelige situation, at den har jord nok til yderligere havneudvidelser. Når man i betænkningen anfører, at en placering i en nordjysk havn vil betyde kortere sejltid, vil jeg gøre opmærksom på, at afstanden fra Kap Farvel til Esbjerg er 22 sømil kortere end til Ålborg.

Esbjergs hovederhverv er fiskeriet; det er et tvivlsomt erhverv, afhængigt som det er af klimatiske, afsætningsmæssige og mange andre forhold. Vi er mange, der med bekymring har fulgt de vanskeligheder, Esbjergfiskerne i mange måneder har måttet slås med. Esbjergs borgmester, hr. Henning Rasmussen, har jo gjort opmærksom på de økonomiske og beskæftigelsesmæssige vanskeligheder, fiskeriet er ude i, og som rammer hele Esbjerg by. Den kgl. grønlandske handels placering i Esbjerg ville være stabiliserende for byen og hele dens befolkning. Alt taget i betragtning vil jeg anbefale det høje folketing at placere den kgl. grønlandske handel i Esbjerg, hvis det besluttes at udflytte den fra København.

Chr. Madsen: Jeg vil begynde med det samme som det, hr. Damsgaard sagde, at når

man skal udflytte en institution her fra København, så kommer der en hel masse undskyldninger af både den ene og den anden art, og der rejses en bunke besværligheder for udflytningen. Jeg har selvfølgelig en syg moster, der hedder Ålborg, men det er ikke den syge moster, jeg vil tale så forfærdelig meget om; mit hovedprincip i denne sag er, at institutioner skal kunne flyttes ud fra København, for det er helt urimeligt, at de bliver samlet herovre; det er for dyrt for disse institutioner, det er for dyrt for byen, og det er for dyrt for samfundet.

Nu har vi fået en forholdsvis god betænkning, der går nogenlunde i dybden med hensyn til alle de områder, der skal undersøges, og betænkningen går som bekendt ud på, at man let kan flytte den grønlandske handel. Der er ikke noget væsentligt, der taler for, at den ikke kan flytte. Nu har man fundet på, og det synes jeg er bemærkelsesværdigt, at en af de største vanskeligheder er at skaffe havnearbejdere. Man skulle jo tro, at havnearbejderne var blevet statstjenestemænd på det sidste. Der er masser af havnearbejdere i Ålborg og Nørresundby. Det almindelige arbejdsløshedstal i Ålborg og Nørresundby er omkring 100-110 daglig; og det er jo det højeste tal, man skal have. Det glemmer man ofte i det høje ting. Når man taler om beskæftigelse, siger man, der er høj beskæftigelse her i landet; det passer ikke. Der har altid været stor arbejdsløshed i Nordjylland.

Om et øjeblik kommer der en kraftig deputation her til folketinget, der vil fortælle, at man her i København frygter arbejdsløshed på en stor arbejdsplads. Det er ganske i sin orden, at man gør noget sådant, det vil jeg naturligvis ikke kritisere. Det er bare skammeligt, at man ikke hvert eneste år i november måned kunne præsentere folketinget for måske et større antal demonstranter, der frygter arbejdsløsheden hvert eneste år i det nordjyske område, for det har man jo gjort i en årrække. Man har bare ikke taget tilstrækkeligt hensyn til det her i folketinget, og det kan godt ske, at de folketsmænd, der er valgt i det nordjyske område, er alt for døde, hvad det angår. Men det er altså en sag, der har den største betydning for udviklingen i Nordjylland.

[Chr. Madsen.]

Om man nu kan drive den grønlandske handel ud af København, det har jeg mine betænkeligheder ved, fordi jeg har hørt på debatten, at man lader sig knuge af, hvad andre fortæller. Nu siger man, at det vil koste 20 mill. kr. at få grønlandske handel flyttet her fra København til et andet sted i landet, idet jeg forudsætter, at man får 20 mill. for det, man bor på, og de samlede udgifter ved at lave noget nyt er 40 mill. kr. At 20 millioner skulle være en høj pris for en egnsudvikling, kan jeg slet ikke se noget rimeligt i. Når man ser på andre landes planer med hensyn til egnsudvikling, så opererer man jo dér med langt større beløb, og dér hvor man har brugt disse beløb og brugt dem fornuftigt og rigtigt på et ordentlig grundlag, har man jo fået resultater frem, som vi mangler.

Af og til — det sker som regel hvert år i januar måned — sidder der her i huset et eller andet sted en deputation for Ålborg fællesorganisation med borgmesteren i spidsen og taler igen med arbejdsministeren om, at der skal ske noget i det nordjyske område. Det er en tilbagevendende begivenhed, det er slet ikke noget nyt, det sker et par gange eller tre om året. Hvad resultat de når til denne gang, ved jeg ikke noget om. Men ved tidligere lejligheder har ministerierne og ministeriernes embedsmænd jo sagt, der er mange planer for det nordjyske område. Vi har fundet dem, har de sagt, når de har været deroppe. Der er planer for adskillige millioner kroner, har man sagt fra år til år; men ikke desto mindre tegner arbejdsløshedsmonstret sig gang på gang sådan, at det gennemsnitlige arbejdsløshedstal i det nordjyske område er en 5-6 gange højere end landsgennemsnittet, så mon ikke det var på tide, at man tog sagen mere alvorligt, end man hidtil har gjort, og ikke kom med udtryk af den art, at 20 mill. kr. er for høj en pris for egnsudvikling. Det er ikke nogen høj pris; efter min mening er det en meget lav pris. Hvis man kan skaffe beskæftigelse til omkring 2.000 personer i det nordjyske område, vil det være en meget billig foranstaltning.

Nu ved jeg ikke, hvad udvalget kommer frem til, og jeg ved jo heller ikke, om udvalget opnår nogen resultater, men jeg vil hen-

vise til, at vi i denne tid har et lovforslag til behandling her i folketinget om egnsudvikling, og den nye egnsudviklingslov skal styrkes med nogle formålsparagraffer, der er bedre end de hidtidige. I de formålsparagraffer står der, at egnsudviklingsrådet skal have bemyndigelse til at fremme en egnsudvikling i områder, der er bagefter økonomisk, socialt og kulturelt. Og i bemærkningerne står der, at når man skal bedømme kriterierne for, om en del af landet er bagefter, så skal man undersøge, hvordan det er med arbejdsløsheden, hvordan det er med indtægtsforholdene, og hvordan det er med erhvervsstrukturen; er den for ensidigt tiltællagt, og skal man sørge for at få en mere fleksibel erhvervsstruktur? Det lovforslag bliver jo antagelig vedtaget. Var det så ikke rigtigt, at man sagde, at egnsudviklingsrådet skulle tage denne sag om udflytning af statsinstitutioner i sin hånd og på baggrund af formålsparagraffen i egnsudviklingsloven søge at placere ikke alene den kgl. grønlandske handel, men også andre statsinstitutioner i de områder, hvor man finder at landets befolkning ikke følger med i den almindelige velstandsstigning?

Der er foretaget nogle undersøgelser i det nordjyske område af, hvordan denne landsdel ligger i forhold til det øvrige land, og i disse undersøgelser peger man klart og tydeligt på, at arbejdsløshedsheden har været konstant på grund af en forkert erhvervsstruktur. Man siger endvidere, at denne landsdels befolkning har en betydeligt mindre indtægt end den, det øvrige land har, så der er væsentlige grunde, der peger på, at man i det område må have en udvikling af en anden art, end man har. Jeg vil håbe, at det udvalg, der kommer til at arbejde med sagerne, og at det nordjyske område gennem sine erhvervsorganisationer og øvrige organisationer vil presse på med de midler, man har, for her er en oplagt lejlighed til at få en udvikling i gang i et område, som er blevet mishandlet igennem mange, mange år.

Kjær Rasmussen: I den omtalte udvalgsbetænkning, nr. 442, er der nævnt flere havnebyer, hvortil en udflytning af KGH kunne tænkes. Jeg skal ikke kaste smuds på andres varer — her tænker jeg naturligvis på Hanstholm, Ålborg, Nørresundby og Frederikshavn, og

[Kjær Rasmussen.]

hvad de nu ellers hedder — men jeg vil gerne have lov til at pege på Esbjerg som den by, hvortil en udflytning burde foretages. Jeg skal anføre nogle meget vægtige grunde herfor.

Det grønlandske erhvervsliv er og vil i lang tid fremover være baseret på fiskeri-erhvervet. Derfor er det for mig at se mest rationelt at placere KGH eller dele af den på et sted, hvor man i forvejen har en stor fiskerihavn. Der er flere grunde: en kutterflåde — og altså også Grønlands — har brug for at kunne blive forsynet med en mængde materiel. I Esbjerg har man et vidt forgrenet net af virksomheder, som tager sig af den stedlige fiskerflådes forsyninger. Handelens folk vil altså have mulighed for at udsøge sig de rette materialer til forsendelse til Grønland; det var den ene vej. Men også når den grønlandske fisk skal distribueres fra dansk område, er Esbjerg bedst egnet, så vidt jeg kan se. De grønlandske fiskeriprodukter vil i Esbjerg kunne modtages til behandling, opbevaring og videre forsendelse. Det, der i flere havnebyer vil volde kvaler, nemlig opbevaringen, er ikke noget problem i Esbjerg, idet der er gode muligheder for leje af køle- og frysehusplads.

Med hensyn til afsætningen af de grønlandske produkter er det vigtigt med et veludbygget fiskeeksporterhverv. Et sådant har man i Esbjerg, og jeg vil i denne forbindelse da heller ikke undlade at nævne de store transportvirksomheder, der allerede er på stedet. Den nære forbindelse, der nu er etableret mellem visse Esbjergfirmaer og Grønlands erhvervsliv, må for mig at se være tungtvejende, når man skal vælge placeringen. I parentes bemærkes, at Esbjerg hvert år modtager et stort antal børn fra Sukkertoppen, så på det folkelige område er der også livlig kontakt.

Jeg vil slutte i håb om, at det kommende udvalg velvilligst vil tage mine bemærkninger med på vejen, når det skal til at overveje placeringen af KGH.

Ministeren for Grønland (Carl P. Jensen): Jeg skal i og for sig ikke knytte ret mange bemærkninger til alle de udtalelser, der er fremsat. Må jeg blot sige til hr. H. C. Toft, og det gælder også andre, der har talt om egnsudviklingshensyn, at jeg har jo klart

erkendt, at egnsudviklingen har sin pris; men jeg mener, at man bør kende denne pris så nogenlunde. Her er jo ikke alene tale om, som det er sagt, at vise politisk vilje, men i vel nok så høj grad om et økonomisk ansvar, ikke mindst på en tid, hvor man kun med megen usikkerhed kan, som jeg har prøvet at fremføre, vurdere problemet i dets helhed.

Jeg vil også gerne pege på, at hvad angår udskibningsekspansionen, som der allerede har været tale om, så er den jo overdraget til et privat stevedorefirma; jeg mente, at denne udvikling måtte kunne være acceptabel, ja, vel ligefrem tilfredsstillende for forslagsstillerens principielle opfattelse, mens forslaget, som det er formuleret, vel nærmere stiler imod en mere koncentreret statsdrift ved at flytte virksomheden ud, hvor der er god plads også til en videre ekspansion af denne fortsatte statsdrift. Her synes jeg, at hr. Damsgaard kom sagen nærmere ved at ventilere spørgsmålet om en hel eller delvis udflytning; det er på det område, jeg mener vi til sin tid må kunne mødes efter den påbegyndte fremgangsmåde med at udbyde skibsekspedition til privat entreprise, også i havne uden for København.

Jeg vil gerne sige, at jeg har ikke taget endelig stilling; men helt i overensstemmelse med betænkningen har jeg peget på de problemer, der viser, at spørgsmålet ikke er så afklaret, som det formodes af forslagsstilleren.

Hr. Evald Kristensen talte naturligvis om Ålborg og Nørresundby som det eneste rigtige sted. Jeg skal dog gøre den bemærkning — den gælder også hr. Chr. Madsen, der talte om ledigheden i november og i vintermånederne — at vinterperioden er jo den, som er særlig alvorlig for Nordjylland, det erkender vi, men vintersæsonen er jo ikke ligefrem højsæson for skibsekspedition, når det drejer sig om Grønland.

Jeg forstår for øvrigt ikke hr. Chr. Madsen, når han talte om, at det var anlægsudgifterne, disse sølle 20 mill. kr., der skulle være en hindring for udflytningen; det er ikke antydnet på nogen måde; jeg har tværtimod sagt, som jeg sagde for et øjeblik siden, at egnsudviklingen må have sin pris. Men jeg ville være betænkelig ved en i sig selv nok så velmotiveret udflytning på et tidspunkt, hvor risikoen for en fejlinveste-

[Ministeren for Grønland.]

ring — det er det, det drejer sig om — er betydeligt større, end den vil være, når vi til sin tid får afklaret f. eks. et så stort usikkerhedsspørgsmål som hele containerproblemet og en del andre usikkerhedsmomenter omkring den kgl. grønlandske handels virksomhed; det kan vistnok afklares lidt mere, end det kan i dette øjeblik; det er dér, betænkelighederne er, og ikke ved anlægsudgifterne.

Ordføreren for forslagsstillerne (H. C. Toft): Jeg tror, jeg kan give et udtryk for taknemlighed for, at de folketingsmedlemmer, der har taget ordet her, nok har givet udtryk for betænkeligheder og visse indvendinger, men dog næsten alle, det tror jeg jeg kan sige, til slut har sagt, at man har en positiv indstilling over for løsningen af egnsudviklingsopgaver, og at man også finder dette forslag velegnet til at bidrage til at løse egnsudviklingsopgaver.

Det er da klart, at vi i den konservative folketingsgruppe heller ikke ønsker fejlinvesteringer; derfor er vi da i allerhøjeste grad også interesseret i, at der under udvalgsarbejdet fra folketingets side bliver stillet spørgsmål og klaret problemer, således at vi i så vidt omfang, som det er muligt, kan undgå fejlinvesteringer.

Men jeg vil da gerne have lov til at sige én ting til Grønlandsministeren: jeg erindrer Grønlandsministerens første indlæg, hvori Grønlandsministeren gav udtryk for, at det såkaldte underudvalg under administrationsrådet, der skal behandle spørgsmålet om statsinstitutioners udflytning, også skulle tage sig af dette spørgsmål. Det tror jeg dog må være forkert, når jeg tænker på, hvordan det er gået med dette udvalgs arbejde, hvordan det først sorterede under statsministeren, senere under indenrigsministeren, så under økonomiministeren og vist et par gange tilbage igen. Der er ikke kommet noget positivt ud af arbejdet i dette udvalg endnu, og der er nu nedsat et nyt udvalg. Jeg tror i alt fald ikke, det er dette udvalgs opgave at tage sig af dette spørgsmål, når vi har haft et specielt udvalg til at tage sig af det og belyse det over for folketinget.

Jeg giver altså udtryk for tilfredshed med, at man har villet medvirke til en positiv

behandling i folketingsudvalget, og jeg vil gerne sige her, at hvis man vil medvirke til egnsudvikling, så nytter det i alt fald ikke, at man ikke også vil ofre midlerne hertil. Man kan diskutere, om midlerne er for store eller for små, men det må være en opgave for folketinget at medvirke til at løse egnsudviklingsopgaver, og jeg mener, en af de væsentligste opgaver er at udflytte statsvirksomheder eller statsinstitutioner. Derfor håber jeg, at udvalgsarbejdet her i folketinget må føre til et positivt resultat.

Bernhard Baunsgaard: Det er kun en kort bemærkning til det ærede medlem hr. Evald Kristensen, der må have misforstået mig, når han mente, jeg skulle have sagt, at der ville komme vanskeligheder med fremskaffelse af arbejdskraft i Ålborg og Nørresundbyområdet. Jeg sagde omtrent det modsatte; jeg nævnte, at det ville være tvivlsomt, om man kunne fremskaffe den nødvendige arbejdskraft til spidsbelastningen i Hanstholmområdet; men noget tilsvarende ville ikke være gældende, sagde jeg udtrykkeligt, i Ålborg og Nørresundby eller i Esbjergområdet.

Ministeren for Grønland (Carl P. Jensen): Jeg vil gerne gentage til hr. H. C. Toft, at jeg har ikke talt om udgifterne til investering som det primære i dette anliggende. Hr. H. C. Toft har jo netop selv peget på, at udvalgsbetænkningen efter hans opfattelse ikke er mere afklaret, end at man bør se nærmere på sagen i et udvalg. Må jeg i øvrigt sige — jeg beklager, at jeg glemte det før — at når jeg ikke gik ind på de mange mere personligt prægede indlæg, både fra hr. Evald Kristensen og hr. Chr. Madsen og fra hr. Hans Lund og hr. Kjær Rasmussen, var det, fordi jeg af naturlige årsager ikke har noget ønske om at drøfte de konkrete udtalelser om lokale synspunkter, der blev fremført, og det ville jeg ikke allerede af den grund, at en del af de fremsatte synspunkter allerede er forebragt mig af de respektive borgmestre i de byer, der var tale om. Der er altså ikke fremført noget nyt over for mig i dag. Samtlige borgmestre fra Ålborg, Nørresundby, Frederikshavn og Esbjerg har anmodet om at få lejlighed til at drøfte problemerne med mig,

[Ministeren for Grønland.]

og der er allerede aftalt et møde herom. Allerede af den grund kan jeg ikke gå ind på alle disse lokale problemer.

Hermed sluttede forhandlingen.

Sagens overgang til anden (sidste) behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til et udvalg på 17 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændring af statsbaneloven.

Valgt blev: *Hans Lund, Poul Dalsager, Andreas Hansen, Holst, Lundberg, Helge Nielsen, Eigil Schytt, Holmberg, Alfred Bøgh, Enggaard, Peter Larsen, Ninn-Hansen, Fanger, Stetter, Arne Larsen, Svend Lund og Bilgrav-Nielsen.*

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Det er meddelt mig, at *Else-Merete Ross* ønsker at udtræde af udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om omnibus- og fragtmandskørsel med motorkøretøjer. Til at indtræde i det nævnte udvalg i stedet for *Else-Merete Ross* har vedkommende gruppe udpeget *Niels Helveg Petersen*, som herefter er valgt.

Medlemmer af folketinget *Poul Dam, Krog Hansen, Aksel Larsen og Sigsgaard* har meddelt mig, at de ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om foranstaltninger til støtte for produktion og beskæftigelse.

Udvalget angående forslag til lov om kirken i Grønland har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af et udvalg vedrørende Danmarks bistand til udviklingslandene har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Skriftlig fremsættelse af forslag.

Ordføreren for forslagsstillerne (Poul Dam): Jeg har herved den ære på mit partis vegne for det høje folketing at fremsætte forslag til folketingsbeslutning om foranstaltninger til støtte for produktion og beskæftigelse.

Den tekniske og økonomiske udvikling har gennem de senere år rejst en række problemer for erhvervsvirksomheder overalt i verden, og ikke mindst i et forholdsvis lille land som Danmark har den internationale konkurrence vist sig meget følelig for en række industrigrene og enkeltvirksomheder. Meget tyder på, at der er risiko for en alvorlig afmatning i de internationale konjunkturer, og at denne situation vil stille meget store krav til produktionen, krav, som bl. a. vil medføre et kapitalbehov, som det vil være vanskeligt at tilgodese inden for det danske samfund. Den risiko for arbejdsløshed og produktionsnedgang, som dette medfører, må efter socialistisk folkepartis mening ses klart i øjnene, og man må i tide have truffet sådanne politiske beslutninger, at der undgås såvel et lokalt økonomisk tilbageslag til skade for det danske samfunds udvikling på alle områder som risikoen for, at udenlandske kapitalinteresser i en sådan periode skal få afgørende indflydelse på det danske erhvervsliv.

På denne baggrund har forslagsstillerne med forslaget ønsket, at regeringen skulle forberede en lovgivning, som muliggjorde en væsentlig statsindsats til støtte for produktion og beskæftigelse. Der er dels tale om en direkte indsats, som vil medføre et klart offentligt medansvar for dispositioner inden for erhvervslivet, dels ønske om ændringer af de retsregler, der med hensyn til bestemmelsesretten gælder for erhvervsvirksomheder.

Ethvert erhvervsliv må nødvendigvis baseres på beregninger over rentabiliteten, men det er næppe i overensstemmelse med samfundets interesse, hvis disse beregninger ensidigt skal gå ud fra det udbytte, der tilfalder kapitalejerne. Det samfundsmæssige